

De Tafel van XII
Thema Technologie & Mens
met Ali Niknam
7 maart 2018

Ter introductie: pianomuziek door Tristan Schmidt.

Ruben van Zwieten: Welkom terug in De Nieuwe Poort. Volgende keer beloof ik dat we gewoon hier kunnen borrelen, want er is hier sinds kort een bar dankzij Heineken die ook deelneemt aan deze Tafel van XII. Zoals altijd beginnen onze bijeenkomsten met een gedicht. Deze keer met betrekking tot mens en technologie en de daaruit voortvloeiende vraag wat nu het juiste is om te doen. Gelukkig biedt Gerrit Komrij hierin ons hierin een beetje verlichting.

Ruben draagt Gerrit Komrij's *De Demon* voor.

Ruben van Zwieten: Over dit thema mens en technologie hebben we geschreven: we leven steeds meer via de machine. Op het werk is onze blik bijna voortdurend gericht op het computerscherm, daarbuiten op de smartphone in onze hand. Ondertussen verzamelen bedrijven op ongekende schaal persoonlijke data, waardoor ze ons beter lijken te kennen dan wijzelf. Digitale technologie biedt gemak, kennis en vermaak en tegelijk wordt ons menszijn op scherp gezet. Waar houdt de mens op en waar begint de technologie? Is dat onderscheid nog wel zo helder? Dient de technologie ons of is dit inmiddels andersom? Is er in de digitale maatschappij nog wel echt contact mogelijk? Of raken we juist verder van elkaar verwijderd dan ooit? Hoe moeten typisch menselijke eigenschappen als autonomie, onvoorspelbaarheid en de vrijheid om te kiezen veilig gesteld worden als algoritmen ons gedrag beïnvloeden en aansturen? Hoe, kortom, kunnen we mens zijn en blijven in dit digitale tijdperk?

Ruben van Zwieten: Vier thema's dit jaar, vier tegenstellingen die natuurlijk geen tegenstellingen kunnen zijn in onze huidige samenleving. Nationaal of Europa, Homogeen of Divers, Commercieel of Ideëel en Mens of Technologie.

Vanavond zou natuurlijk de avond zijn van de Oude Bronnen en dat is het ook: de leermeesters zitten ongeduldig te wachten tot ze hun oude bron met betrekking tot mens en technologie aan tafel uit de doeken kunnen doen. Maar vorige keer, tijdens de eerste bijeenkomst van dit blok Mens en Technologie, hebben we gesproken met de directeur Van Uber Niek van Leeuwen en met componist Merlijn van Twaalfhoven. We hadden daar nog een spreker voor in gedachte, maar hij zei dat het hem helaas niet ging lukken en bood vervolgens wel aan om dit op een ander moment te doen.. Toen dachten wij dat dat natuurlijk een kans is die we niet mochten laten lopen, want als hij beschikbaar is, is dat toch een bron van inspiratie. Dus ter aanvang, voordat we aan de tafels uiteengaan voor de Oude Bronnen hebben we een gesprek met iemand die webhost bedrijf TransIP oprichtte. Dat is alweer even geleden. Daarna is hij het brein geworden achter betalingsdienst Bunq, het eerste FinTech bedrijf wat een bankvergunning kreeg van De Nederlandse Bank. Dames en heren, vanavond is hij hier, geef hem een warm applaus, Ali Niknam.

Ali Niknam: Bedankt dat ik hier mag zijn.

Ruben van Zwieten: Herken jij die spagaat van Mens & Technologie. Het is natuurlijk ook een thema dat overal opduikt?

Ali Niknam: Ja, ik herken het enigszins, maar ik weet niet of het echt een actueel thema is. Al op de basisschool hoorde ik een verhaal van mijn basisschoolleraar over de invoering van de stoomlocomotief, waarna boeren klaagden dat de koeien zure melk gaven. Dan hebben we het toch over meer dan honderd jaar geleden. Dus ik denk dat technologie de mens altijd vooruit heeft geholpen maar dat mensen er ook altijd kritisch mee zijn omgegaan. Dus is het een thema? Ja. Is het de afgelopen honderd jaar een thema geweest? Ja. 200 jaar? Sowieso.

Ruben van Zwieten: Maar zou je ook niet zeggen dat er in deze tijd wel iets nieuws is? Of is er iets toegevoegd in de technologische ontwikkeling, die er altijd wel als vooruitgang is geweest?

Ali Niknam: Als er dit jaar verkiezingen zouden zijn, mogen er voor het eerst mensen stemmen die nooit iets anders dan de euro hebben gekend. Ik denk dat de grap van technologie is, dat met elke nieuwe generatie we de huidige technologie – waarin we geboren worden- voor vanzelfsprekend aannemen. Elke keer reset de stand der technologie dus eigenlijk. Ik denk niet dat er nu nog boeren zijn die zich elke keer dat er een trein langsrijdt beklagen over zure melk. Er is een tijd geweest dat we dachten dat we zouden stikken als we meer dan 50 km/h in een auto zouden rijden, dat ligt ook weer achter ons. Wat er nu aan de hand is, is wat er altijd aan de hand is: elke keer dat we weer een nieuwe technologische stap zetten, zijn we daar heel argwanend en kritisch over, maar dat een paar jaar later blijkt dat de technologie uiteindelijk altijd de mens dient.

Ruben van Zwieten: Altijd dient de technologie de mens? We hebben in ieder geval te maken met een optimist met betrekking tot dit thema. Want de vraag die hier natuurlijk ook wel wordt gesteld is, of het niet zo is dat wij inderdaad de technologie als mens maakten, maar gaat die technologie op den duur ons niet maken? In de angst voor de ontwikkeling van Artificial Intelligence of big data. Je noemde net de verkiezingen, daar is natuurlijk dat filmpje naar buiten gekomen van Channel 4 uit de UK die undercover ging bij Cambridge Analytica. Hoe heb jij daar naar gekeken?

Ali Niknam: Ik moet je eerlijk bekennen, ik ben compleet wereldvreemd, want ik werk nogal veel dus ik weet niet waar je het over hebt. Cambridge Analytica ken ik wel. De grap is natuurlijk dat het best een oud bedrijf is en ze al jaren doen wat ze doen. Nu is het toevallig een keer een soort van gelukt: zijn ze dan echt zo kundig of is het the luck of the draw? Ik las een tijdje geleden dat ze ook Ted Cruz, meen ik, vol hebben geprobeerd te laten winnen en dat dat volledig mislukt was.

Ruben van Zwieten: Maar het idee van jouw persoonlijke voorkeuren, wat je van andere mensen kan weten, hoe kan je oppoppen op een persoonlijk scherm, daar ben jij met Bunq ook mee bezig toch?

Ali Niknam: Waar wij met Bunq mee bezig zijn, is om juist dat vertrouwen met onze gebruikers te onderhouden en data niet te verkopen aan derden. Wij vinden namelijk dat degene die over je financiën gaat, zo dichtbij je staat dat het een metgezel moet zijn. Dus ben ik ermee bezig? Ja, maar niet op dezelfde manier die je net omschrijft.

Ruben van Zwieten: Je beschouwt het dus als essentieel dat jullie die data voor jezelf houden? Het wordt geen goed om te verkopen. Zoals dat wel per ongeluk is gebeurd tussen Facebook en Cambridge Analytica.

Ali Niknam: Het gaat eigenlijk nog een stap verder. Het is niet dat we het voor onszelf houden, wij vinden dat die data als gebruiker van jou is. Als jij besluit dat je die data wilt delen, omdat je dan een gemakkelijker leven hebt, is dat aan jou. Bijvoorbeeld zodat Albert Heijn kan voorspellen dat je weer Pampers of biefstuk nodig hebt, zonder dat je je daar om hoeft te bekommeren. Of als je vindt dat je verzekeraar toegang mag hebben tot jouw data, omdat je dan korting krijgt omdat je niet rookt. Het is jouw keuze. Dat is denk ik waar het bij Bunq om draait: dat wij de eindgebruiker de vrijheid geven om zelf te kiezen.

Ruben van Zwieten: En welk jaar was het dat jij dit bedacht? Wanneer kwam Bunq op?

Ali Niknam: Zo rond eind 2011, begin 2012 kwam het idee op. Halverwege 2012 dacht ik 'oké, we gaan dit echt doen'. Eind 2012 was er een BV en de eerste medewerker, maar nog geen kantoorruimte. Tenslotte gingen de deuren voor het eerst open in november 2015.

Ruben van Zwieten: Wat was de aanleiding om zo'n bedrijf op te richten?

Ali Niknam: De aanleiding was de financiële crisis, die we ons denk ik allemaal nog goed kunnen herinneren. Ik zag heel veel dingen mis gaan, maar ik zag ook vooral veel mensen op de proppen komen met wat ik als niet-werkende oplossingen beschouw. Veel uit rancune, veel uit woede, veel uit emotie. Bankiers moeten dit of klanten moeten dat. Ik dacht 'maar jongens, wacht even, wat is nu écht het probleem?'. Als we even die emotie, die uiteraard wel terecht is als er dingen misgaan, laten voor wat het is. Wat ligt daar achter? Wat is verstandig om te doen? Ik vond dat emotie de boventoon voerde en verstand niet perse. En ik dacht 'oké, wat zou ik dan doen in zo'n situatie?' en zo is Bunq ontstaan.

Ruben van Zwieten: Wat is dan het verstandelijke onderscheid dat jij wilde aanbrengen ten opzichte van de crisis?

Ali Niknam: Ik denk dat het grote probleem in de bancaire en financiële sector als geheel is dat er weinig te kiezen valt, dat er veel eenheidsworst is. Vanuit de natuur weten we dat zodra er een monocultuur heerst, hoe sterk deze ook is, er vroeg of laat iets gebeurt waardoor deze onder druk komt te staan.

Ruben van Zwieten: Dus er zijn wel heel veel smaken, maar het is allemaal hetzelfde?

Ali Niknam: Nou, er zijn heel veel kleurtjes maar de smaken zijn eigenlijk hetzelfde. Je ziet dan ook vaak dat mensen vaak een paar jaar bij de ene bank werken en vervolgens bij de andere bank en dat de regeltjes bijvoorbeeld overal hetzelfde zijn. Daarom wilde ik iets

oprichten wat het compleet anders doet. Niet om per se beter, slechter, goedkoper, sneller of langzamer te zijn, maar gewoon om anders te zijn. Zodat jij als consument, MKB'er of ZZP'er eindelijk weer eens iets te kiezen hebt. Dat was het belangrijkste. Ik wilde daarmee aantonen dat er niet één passend antwoord is voor gebruiksbehoeften. Alsof je in Cuba staat en je wil ketchup hebben en er is één ketchup. Dat kunnen we ons ook niet voorstellen, dus waarom zouden we dat in de financiële sector wel toestaan met alle gevolgen van dien?

Ruben van Zwieten: Je bent nu bezig met een enorme ontwikkeling, maar komt wel wat hordes op de weg tegen waar je omheen moet. Kun je een voorbeeld geven?

Ali Niknam: Ja, we komen dagelijks moeilijkheden tegen. Dit zie je bijvoorbeeld als je ons marketingbudget vergelijkt met dat van de ING. Ik denk dat wij hierbinnen in een jaar misschien uitgeven, wat de ING in een dag doet. Ook hebben grote banken enorme lobbyverenigingen en brancheverenigingen, die voor de belangen van bestaande banken opkomen en niet perse voor de belangen van consumenten. Waarom kan je zo gemakkelijk van telefoonabonnement wisselen zonder dat het moeite kost en je nummer lekker meenemen, maar is van bank wisselen zo moeilijk? Ik ben zelf programmeur en kan je dus verzekeren dat het technisch gezien helemaal niet zo moeilijk is, maar toch komt het er niet. Dan is de vraag: waarom? Waarom hebben we het al vijftien jaar voor telefoonnummers en niet voor banken? Wiens belang dient het? Is het ons belang? Is dat het algemeen belang?

Ruben van Zwieten: En jij denkt dus dat dat lobbyisme is?

Ali Niknam: Ja dat is zo. Dat denk ik niet, dat is zo.

Ruben van Zwieten: Oké. En technologisch? Is voor jou de sky the limit in de ontwikkeling van Bunq als tool?

Ali Niknam: Ja, ik ben echt een programmeur. Ik vind het leuk om dingen te bouwen en mensen er dan mee bezig te zien. Om dan te zien wat voor impact het heeft en of het iets bijdraagt. Bijvoorbeeld een expat die naar Nederland wil komen en zich geen zorgen hoeft te maken over het afsluiten van een bankrekening, omdat hij dat al vanaf thuis kan doen. Of nieuwe stelletjes die samen gaan wonen en meteen een gezamenlijke rekening kunnen openen. Het feit dat wij aan de maatschappij hebben laten zien dat er meer dan één antwoord is op de vraag 'wat is een bank?'. Ook gisteravond zit ik weer door code heen te gaan, dat vind ik echt leuk.

Ruben van Zwieten: Ja, je zei al dat je tot heel laat werkt. Je gaat net zo lang door tot je moe wordt en dan zie je wel weer. Sabbatsrust, nog nooit van gehoord. Wat is jouw voorspelling voor waar het naar toe gaat in de FinTech?

Ali Niknam: Hard to tell, hard to tell. Ik denk dat we daar als maatschappij een hele belangrijke rol in spelen, een rol in de keuzes die we maken. Willen we juist die nieuwe partijen? Of vinden we het juist wel prettig op de oude manier? Ik denk dat we daar ook democratisch en politiek gezien keuzes in maken. Willen we meer regeltjes waardoor we eigenlijk meer eenheidsworst krijgen of willen we juist verschillen hebben?

Ruben van Zwieten: Maar, heel even zonder dat we hier als professioneel zitten, hoe zouden we ons daar als burgers voor kunnen uitspreken?

Ali Niknam: Op heel veel manieren. Bijvoorbeeld door de keuze te maken voor een nieuwe partij als Bunq. Er zijn er meer, voel je vrij. Hoeveel mensen zitten hier nog steeds bij de bank die ooit door zijn of haar ouder is uitgekozen?

- Een groot deel van de zaal steekt zijn hand op -

Ali Niknam: There you go. Terwijl dat voor geen enkel ander product geldt wat je afneemt. Dat geldt niet voor je auto, niet voor je verzekering, niet voor je kleding. Moet je je voorstellen dat je nog de kleding aandoet die je ouders voor je uitzochten. Dat zouden wij dus als consument kunnen veranderen. En we zouden ook kritische vragen kunnen stellen. Stel dat ik wil overstappen, waarom zit ik dan zo muurvast? Waarom is het banken toegestaan -als enige in de industrie- om koppelverkoop toe te passen, namelijk dat je hypotheek gekoppeld is aan je betaalverkeer? Waar komt dat vandaan? Waarom komen banken daarmee weg?

Ruben van Zwieten: Ja, omdat je dan 0,2 procent korting krijgt.. Maar nog even verder. Je zegt dat het hard to tell is waar het naartoe gaat. Het is een keuze van de maatschappij, enerzijds zouden we als burgers mondiger kunnen zijn. Wat nog meer?

Ali Niknam: Ik denk dat het terugkomt op waar we het aan het begin over hadden, namelijk de techniek dient de mens. Ik denk dat wij als mens worden bediend door commerciële bedrijven, door de politiek en door de techniek. En de keuzes die wij als geheel maken leiden de route waar wij heen gaan. Ik sta heel cynisch tegenover de paar mensen die zeggen dat ze door big data nu kunnen voorspellen, wat er morgen gaat gebeuren. Ik kan je verzekeren dat mensen die beweren dat ze dat kunnen, nu al multimiljardair zouden moeten zijn. Als jij weet wat de aandelen gaan doen..

Ruben van Zwieten: Jij weet als programmeur dat je heel veel kan programmeren, maar dat niet.

Ali Niknam: Nee, precies. Dit kan natuurkundig gezien bijna niet, want zodra je het weet, weet je het niet.

Ruben van Zwieten: Zodra je het weet, weet je het niet. Klinkt bijna theologisch. Je was net redelijk optimistisch en zei dat dit van alle tijden is. Maar welke bedreigingen zie je?

Ali Niknam: Ik zie geen bedreigingen zolang we ons hoofd erbij houden. Zolang we wel ons hart laten spreken, maar ook ons hoofd laten sturen. Zolang we kritisch zijn en niet zomaar aannemen wat er gebeurt. Als je het hebt over Cambridge Analytica en Donald Trump: voor zover mensen beïnvloed zijn, hadden zij extreem eenvoudig niet beïnvloed kunnen worden door eens een keer een andere bron te raadplegen. En ik denk dat zolang dat maar voldoende gebeurt -en dat hoeft echt niet elke dag- komt het vanzelf wel goed.

Ruben van Zwieten: Het klinkt eigenlijk heel erg berustend. Behalve slapen, heb je nog tijd om te lezen? We gaan natuurlijk zo lezen. Ben jij iemand die veel heeft gelezen?

Ali Niknam: Veel heeft gelezen? Ja. Of ik nu nog veel lees? Wat minder. Behalve code dan natuurlijk. Op de basisschool had ik in groep 5 de hele jeugdsectie van de bibliotheek al uitgelezen. Dus ik heb altijd wel van lezen gehouden.

Ruben van Zwieten: Was dat in Iran?

Ali Niknam: Nee, toen was ik al hier.

Ruben van Zwieten: Oké. Want je hebt eerst dus zeven jaar in Iran gewoond?

Ali Niknam: Ja, zes à zeven jaar. Ik weet het niet exact meer. Ik ben geboren in Canada, terug naar Iran en toen hierheen. Wereldburger.

Ruben van Zwieten: Hou je daarom ook meer van technologie, omdat het ook mensen op grote schaal bij elkaar brengt?

Ali Niknam: Nee. Ik vind het een mooie bijkomstigheid, maar wat ik heel leuk vind van technologie is dat je dingen kan creëren. Toen ik heel jong was knutselde ik ook weleens dingen in elkaar, toen kwam ik op mijn negende een programmeertaal tegen en dacht ik 'hé, alles wat je in je hoofd hebt, kan je daadwerkelijk voor elkaar krijgen als je een avondje -of meerdere avonden- doortypt'. Dat vind ik het mooie van programmeren. Je bent niet afhankelijk van andere mensen. Je bent niet afhankelijk van goederen, fabrieken, weet ik wat allemaal. Dat wat je in je hoofd hebt, kan je tot was ombrengen. Dat vond ik toen magisch en vind ik nog steeds magisch.

Ruben van Zwieten: Je vond die bibliotheek dus ook magisch. Wat las je dan?

Ali Niknam: Alles, echt alles. Ik lees nu wel nog steeds, alleen niet meer zo veel. Ik ben nu bijvoorbeeld bezig met een boek over Edison, aangeraden door een vriend van me. Hij is een van mijn helden. Voor hem voelde het ook niet als werk, hij was ook gewoon bezig met klooiën en mooie dingetjes maken. Ook lees ik vaak meerdere boeken tegelijk.

Ruben van Zwieten: Lees je dan vaak biografieën zoals deze? Ben je een type dat bijvoorbeeld romans leest? Of fictie?

Ali Niknam: Weinig.

Ruben van Zwieten: Dat zou ik jou als programmeur kunnen aanraden. Voor nog meer verbeelding. Niet alleen van A naar B, maar van A naar Alles. En gedichten, heb je daar iets mee?

Ali Niknam: Ja en nee. Ja, omdat een leuk gedicht je in je hart raakt. Het doet iets met je, net als elk kunststuk. En nee, omdat je ook veel gedichten hebt die een soort semi-krom, grammaticaal correct zijn met wazige zinnen. Waarvan je denkt: 'is dit nog kunst? Of is dit

gewoon een random word generator met een corrector?'. Die bestaan hè, die bestaan. Je hebt poetry software. Het grappige is, het zet je wel aan tot nadenken en brengt je daardoor tot inzicht. Maar daar hebben we dus geen dichters meer voor nodig. Dat kan de computer al.

Ruben van Zwieten: Fantastisch. Dames en heren, een warm applaus, Ali Niknam!

Gerrit Komrij – De Demon

Het is een sport om met gestrekte vinger
Te wijzen naar de goeden en de kwaden.
Ik houd het liever bij de binnendringer
Die in mij zelf verlangt naar euvels.
Twee zielen huizen in ons en ze heten
Ons meestal-kwade en soms-betere ik.
Ik hoor ze altijd. In mij woedt hun vete.
Straks klopt de demon weer. Vrees ik zijn tik?
De vrede om ons is maar schijn van vrede.
Ons eerste ik voert oorlog met ons tweede,
Ik word zo weer de ander die ik ben.
Zolang ik mijn gehate ik maar ken
En in de gaten houd ben ik niet bang.
Elk uur van lauwheid is een uur te lang.